

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1079218/2

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד:

הרב יהודה יאיר בן מנחם – דיין

המבקש: פלוני

המבקשת: פלונית

הנדון: כתיבת גט כמנהג הבעל ולא כמנהג בית הדין

החלטה

הופיע בפנינו הבעל, בן לאב מיוצאי סוריה, ובקשנו כי נסדר גט שישלח לאשתו הנמצאת בלונדון. שם הבעל כפי שבררנו הוא "יוסף דמתקרי יוסי ודמתקרי ג'ו בן וכו'". לאחר ברור השמות, כנהוג, שלחנו את שם הבעל לבד"צ לונדון, וביקשנו כי יזמנו אליהם את האשה לשם ברור שמה ושם אביה, וכמו כן ביקשנו לשלוח לנו שם שליח שני הנמצא במחנה, הכל כמקובל וכנדרש על פי הדין.

והנה ביום ח' בכסלו תשע"ז (08/12/2016) הגיענו מכתב מבד"צ לונדון ולפיו:

"מנהגנו כאן בלונדון, מקום המסירה, הוא לכתוב "דזשא" ולא "ג'ו". נהיה אסירי תודה אם מע"כ יסכימו לכתוב כן בגט."

אולם אחר בקשת המח"ר, ומתוך כבוד רב לכת"ר חברי הבד"צ לונדון, אני הקטן לא כך עמי, ואדברא נראה שלכתחילה חובה עלינו לסדר את הגט כפי מנהג עדתו של הבעל המגרש, וזאת אף אם הגט נמסר בבי"ד שדייניו אינם מבני עדתו של הבעל המגרש. ולענ"ד קלה כמות שהיא הדברים כבר בוארו ופורשו כל הצורך בדברי רבותינו הפוסקים, וכבר אתבדרו בעלמא דברי הרב גט פשוט (סי' קכט ס"ק קמב) שהעלה שכל אימת שיש בעיר שני קהלים יש להקפיד שכל קהל יכתוב את הגיטין על פי מנהגו ומשפט לשונו, ועל בית הדין מסדר הגט להקפיד על כתיבתו על פי משפט עדתו של הבעל, וכל"ה:

"הנה מצינו חילוק בין ק"ק ספרדים לק"ק אשכנזים בשם פירלא דהוא לעז מרגלית, דק"ק ספרדים כותבין פירלא בפ"א יו"ד וכו', וק"ק אשכנזים כותבין פ"א עי"ן וכו', וכמש"כ בספר שמות בשם פערלא, וכיוצא בחילוק זה יש בכמה שמות כגון וכו'. ומסתברא שכל קהל יכתבו כפי לשונם וסדר כתיבתן דכל קהל וקהל חשוב כעיר בפני עצמה ולית כאן משום לא תתגודדו וכו', ולא משום לעז בגט, דהדבר ידוע לבני ספרד דשם פירלא כותבין האשכנזים פערלא, וגם לבני אשכנזי הדבר ידוע דשם פערלא כותבין הספרדים פירלא, וא"כ כל קהל וקהל יכתבו כפי מנהגם ומשפט לשונם וליכא למיחש ללעז קהל אחר, ..., דאם האשה היא ספרדית ונשואה לאשכנזי, ומגרשה לפני ב"ד דק"ק אשכנזים או לפני ב"ד דק"ק ספרדים כיון דקרא כתיב וכתב לה ספר כריתות ורמי רחמנא כתיבת הגט

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אבעל מסתמא דאזלינן בתר המגרש, ויכתבו כמנהג כתיבת הבעל בקהלתו, והיינו דווקא כשיש ב' קהלות בעיר אחת וכל קהל מצויין לעצמו, אבל אם כל העיר היא מבני ספרד ויש ביניהם מעט יחידים אשכנזים והם מעורבים עם הספרדים ואין להם קהל מיוחד לעצמם, מלתא דמסתברא דיכתבו כפי מנהג ב"ד מסדרי הגט, ולא משגחינן על המגרש דהוא ממשפחת אשכנז, כך נראה לי."

ועיין בזה גם להרב גט מקושר שכתב שדברי הרב גט פשוט פשוטים ומבוארים מצד הדין ומצד הסברא.

וכבר הרחיב הרב שדי חמד (מערכת הגט סי' א אות ד) במקום בו המגרש הוא אשכנזי ובית הדין מסדר הגט הוא ספרדי (או בהיפך) והביא את דברי הרב זרע אברהם (תחומ"מ סי' ג) שדן במקום בו בעלי הדין אשכנזים והם נמצאים באתריה דהרמב"ם ומר"ן ובית הדין ספרדי, ובכל זאת כתב דכדיינייהו דיינינן להו כיון דאינהו קיבלו עליהו לדון כסברת רבני אשכנז, וע"כ העלה:

"וא"כ נראה דהה"ד כמו כן לענין גיטין כשהם אשכנזים והמסדר ספרדי יש לו לסדר הגט כשיטת רבני אשכנזים."

והביא שכן העלה הרב רוב דגן (דף קפא ע"ג אות יח) שכאשר כל קהל ועדה מצוינים בפני עצמם הולכים אחר המתגרש והמתגרשת ולא אחר הדיינים מסדרי הגט. ובסוף דבריו כתב:

"ונראה דהיכא דאפשר נכון הדבר שימנע עצמו ספרדי מלסדר גט למגרש ומגורשת אשכנזים וכן בהפך כי ידוע שרבו כמו רבו הדקדוקים שבשמות ובכינויים ומי שאינו רגיל ואינו בקי בהם ובשמותיהם אינו יודע מוצאם ומובאם ובנקל יבא לכלל טעות באיסור חמור, ויבוא להרבות ממזרים ח"ו ומלבד מה שהסברא מחייבת כן לכל מי שהריחו ביראת ה' ואין צריך לזה שום סעד וראיה הנה מצאתי שכבר קדם להזהיר על זה אחד המיוחד מי כמוהו מורה בדיני השמות הלא הוא הרב ספר שמות וה"ד מרן החבי"ף בספר חיים ושלו"ם ח"א תוך סי' ל"א וכו'."

ועיין גם בשו"ת מזכרת משה (ליקוטי דיני גיטין סימן ג) לרבנו משה ב"ר רפאל אברהם בכור בארקי ראש רבני איזמיר שנשאל בבעל ספרדי שנשוי לאשה מיוצאי אשכנזי ובא להתגרש בבית דינם שבאיזמיר ושם ולאבי האשה יש ב' שמות יהודה ודוב וכינוי בער, ונשאל האם יש לכתוב את השם בער כמנהג האשכנזים הנותנים 'ע' במקום בו נצרך סגול או כמנהג הספרדים הנותנים 'י' במקום בו נצרך סגול, והעלה שיש לכותבו כמשפט בני עדתו של המגרש, וכל"ה:

"כיון דדינא יתיב דצריך לכתוב הכינוי בגט על אופן שלנו כ"י ב"ד במקום עי"ן מפני שאין מהם קהל בפני עצמם וגם דהמגרש הוא ספרדי כדברי הר"ב גט פשוט וכנ"ל, צריך לכתוב ג"כ דמתקרי כמנהג שלנו וכמ"ש הר"ב גט פשוט גם בזה שם בס"ק ע"ו דהכל הולך אחר המגרש, ואפי"ן אם הרב מסדר הגט הוא מרבני אשכנזי יכתבו כפי מדות עצמן של המגרש שהוא ספרדי, וכמו כן איפכא, וגם כן אם אבי המתגרשת הוא אשכנזי ושמו יהודה וקרו ליה ליב סבר לה מר דיכתבו דמתקרי ליב כמדת המגרש ולא המכונה ליב כמדת עצמו, [והוא] מארבעה טעמי תריצי, חדא, כי עיקר כתיבת הגט אבעל רמי ליה רחמנא דוכתב דקרא אבעל קאי, ותו דבשם האב אין לדקדק כ"כ, ותו דמנהג הספרדים נכון יותר לכתוב דמתקרי כאשר הורה רש"ל ז"ל והוא מרבני אשכנזי ככתוב בספר שמות בכמה דוכתי, ותו דמור"ם בתשובה סימן פ"ד כתב דאם יש ספק לכתוב דמתקרי או המכונה, טפי עדיף לכתוב דמתקרי כי הוא לשון כולל בין לשם או

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לכינוי [אבל המכונה אינו כולל לשם ולכינוי דידוע דשם עיקר אינו נקרא כינוי],
ע"כ. והביא דבריו גם כן הרב גט מקושר בולא בסי' ג"ן אות י"ג ע"ש, ועי'
במ"ש הר"ב שדי חמד מערכת גט סי' א' אות ד' ודו"ק."

ועיין להרב חלקת יעקב ברייש (אבן העזר סימן צח) שהביא בהסכמה את כל אשר כתב רבנו השדי
חמד והוסיף להגדיר מה נחשב קהל בפני עצמו, וכתב:

"א) כת"ה שפיר הביא מה דמבואר שם בשד"ח בשם כמה פוסקים, שאם הם
מצוינים שיש להם קהלה בפ"ע הולכין אחר המגרש והמתגרשת – ז"א שבני"ד
צריכין לסדר הגט לפי מנהג ספרדי. ועי' במשנה ברורה בביא"ה סי' תס"ח
דקהלה שיש לה מנין ומתפללים שם בכל יום בצבור ויש להם מו"צ ומקוה
וכדומה בכל קהלות ישראל, יש לו דין עיר לעצמה – באופן שגם הספרדים
בבואנוס-אייריס גם כן יש להם דין קהל בפ"ע, ואף אם אפשר שאין מתפללין
שם כל יום בצבור זה מפני שהמקום גורם בעוונותינו הרבים. וא"כ דינו ברור
ופשוט שכת"ה יכול לסדר להם גט, ועל פי נוסח ומנהג הספרדים."

ועיין גם בדברי הגר"י חזן זצ"ל (יחווה דעת ח"ב חאבה"ע סי' לט) שכתב כן מדנפשיה שקהל שיש
להם בתי כנסיות מיוחדים לעצמן הרי מוכח שהם עדיין שומרים על מסורת מנהגי עדתם ומוצאם,
וגם אם אין להם שחיטה ובי"ד משל עצמם "אין זה מונע מהם מלהיות קהל מיוחד, ומסתמא הרבנים
שלהם מנהיגים אותם על פי דיניהם ומנהגייהם."

ובספר ציץ אליעזר (חלק ח סימן לה) נשאל על נדון דומה במאוד לנדון שבפנינו על אודות גט
סוודר בירושלים בשנת תשכ"ג. ומכיון שהבעל המגרש היה ספרדי נכתב על כן שמו הלועזי בגט
כפי שכותבים אותו הספרדיים בשינוי אותיות מכפי שכותבים אותו האשכנזים, ונשלח אל האשה
שהיתה במדינה אחרת באירופה, "והבי"ד דשם שהוא אשכנזי פקפקו מלמוסרו, והריצו טענתם שהיו
צריכים לכותבו כפי שכותבים אותו במקום הנתינה, ובשם ישנו רק בי"ד אשכנזי וכולם יודעים
שכתיבת השם הזה הוא נכתב אצלם בכתיב אחר". והרב ציץ אליעזר עמד בתוקף על דעתו שיש
לכתוב את הגט כפי מנהג הבעל הגם שאין זה כמנהג בית הדין מוסר הגט, וכלשונו:

"(א) הנה לפענ"ד אין כל מקום פיקפוק מלמוסרו. ולא עוד אלא שכך היה צריך
לכותבו גם לכתחילה בהיות והמגרש הוא ספרדי, ובספרי שמות הספרדים כתוב
שכן צריך לכותבו, ...

...

וא"כ כך נאמר גם אנו להבי"ד של מקום הנתינה במדינה פלונית: דאפילו אילו
היה בא המגרש הספרדי הזה במקומכם לגרש ג"כ הייתם צריכים גם אתם לכתוב
כתיב האותיות של שמו כפי שכתבוהו הבי"ד של מקום הכתיבה. ומה איפוא כי
תלינו על הדיינים הספרדים מסדרי הגט במקום הכתיבה...

(ג) עוד זאת אמינא. דלו אפילו היה חל על נידונו ענין חילוק כתיבת אותיות
השם בין מקום הכתיבה לבין מקום הנתינה, ג"כ לא היה שום פגם בזה שכתבו
את הכתיב כמקום הכתיבה. דיעו' במרדכי גיטין פ' המגרש סי' תמ"ו שמביא
תשובת ריצב"א שהשיב בענין גט שנכתבו בו כמה שינויים ממקום הנתינה,
ובתוך דבריו כותב בלשון ומה שקורין בוריש ואנו קורין באוריית נראה בעיני
דכיון שמתוך מקום דירת האיש ומקום כתיבת הגט מוכיח שמארץ הגר בא והוא
לשונם לדבר לשון קלילא אין להקפיד כלל עיין שם. וה"נ נאמר גם בנידונו,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהיות וכאמור ניכר מתוך הגט מהשינויים הכללים שבתוכו כי גט ספרדי הוא, וידוע שאצל הספרדים כך כותבים את השם הזה בכתיב שנכתב, ולכן אין להקפיד עליו כלל, ועדיפא עוד בנידוננו מנידון הריצב"א, כי בנידוננו הקריאה היא אחת והחילוק הוא רק בכתיב ולא בקרי. ואין כל חשש לעז שיאמרו שלא הבעל הזה הוא ששלח הגט בהיות שמפורסם הדבר שיש לשם הזה כתיב אשכנזי וכתיב ספרדי. ויעוין מ"ש בדומה לזה בשו"ת דברי מלכיאל ח"ג סי' קט"ז עיין שם...

והכי ראיתי בערוך השלחן בסי' קכ"ח סעיף ט' שהביא לדברי המרדכי האמורים... וז"ל שם: ולמדנו מדברי רבותינו אלה דהא דקיי"ל דשם מקום הנתינה עיקר זהו כשהשמות נפרדים, אבל בשם אחד אלא שלפי לשון המבטא ממדינה למדינה נשתנה קצת בשינוי אותיות ונקודות ובמקום הנתינה ידוע שבמקום הכתיבה מדברים כך ויודעים שזהו שם העיר או הנהר ששם קוראין כך ובכאן קוראים כך אין קפידא כלל אם כתבו כפי קריאת מקום הכתיבה עכ"ל... וא"כ דוק מינה גם לנידוננו דאין קפידא כלל מה שכתבו כמקום הכתיבה, וכנ"ל, בהיות שהשם ג"כ אחד הוא ונשתנה קצת רק באופן הכתיב, בשינוי אותיות, כפי הברלי הכתיב שישנם בזה בין מבטאי האשכנזים לבין מבטאי הספרדים, ובמקום הנתינה ידוע שכך כותבים הספרדים, ובהיות שהמגרש ספרדי נואדרבא כך היו צריכים לכותבו גם אילו היה בא הספרדי הזה לגרש במקום הנתינה וכנ"ל באות ב'.

וע"ש שצירף לכך גם את מה שנוהגים היום לקרוע את הגט ולגנוז אותו, ועל כן אין לחוש ללעז על הגט, וצייין גם לשו"ת כנסת יחזקאל (סי' סט) שמחדש ומצדד לומר שכל עיקר דין זה שנאמר בגמ' דמקום הנתינה עיקר הוא רק על הזמן שלא היו שולחים הרשאה שכתוב בה לשון של בכל מקום שתמצאנה, אבל בזה"ז שכותבים בנוסח ההרשאה לשון בכל מקום שתמצאנה יש לומר שבכגון דא לא אמר דמקום הנתינה עיקר ע"ש. והביא שהסכים עם הכנ"י בעיקר חילוקו זה גם בשו"ת מהרי"מ מבריסק סי' ל"ד שבזמן הזה שכותבים בהרשאה בכ"מ שתמצאנה מקום הכתיבה עיקר ע"ש, והובאו דבריהם גם בפ"ת סי' קכ"ט ס"ק נ"ט ע"ש. וכתב שהגם שהחזו"א (נשים סי' צב אות ט וסי' צה אות כב), פקפק בדבר מ"מ "ברור שראויים המה בכל זאת דברי הכנ"י והמרי"מ בריסק להצטרף לסניף גדול להיתרא בשעת הצורך". והביאו להסתמך על דבריהם גם בשו"ת בית יצחק חאה"ע ח"ב סי' מ"ה, ושו"ת מלמד להועיל חאה"ע סי' ל"א ושו"ת אמרי שפר סי' ל' אות ו' עיין שם. ועיין גם בדברי הרב יחיה דעת חזן (יחיה דעת ח"ב חאה"ע סי' לח) שגם הוא צירף בנדון שלו סברא זו כדי להכשיר גט לבעל ספרדי ששמו אברהם דמתקרי אלבירט ובית הדין בחו"ל כתבו כמנהג האשכנזים אברהם דמתקרי אלבערט ושלחו לבית הדין בחיפה שימסרו את הגט ואחר שהאריך שם שלכתחילה לא אריך למעבד הכי מ"מ כתב שאפשר לסמוך להקל ולמסור את הגט על פי הסברא הנ"ל, ושכ"כ הגאון בעל חגור האפוד (סי' פו אות ז), אך עיין גם בדברי הרב יחיה דעת בסי' שלאחר מכן.

וע"ע בדברי הגר"י חזן זצ"ל (שם) שהביא את דברי הרב גט פשוט הנז"ל שיש לכתוב את הגט על פי מנהג עדת הבעל, והוסיף שהגם שמדברי הרב גט פשוט (שם ס"ק עו) נראה דלא פשיטא ליה שיכתבו גם את שם אבי המגורשת על פי מנהגי עדת המגרש, מ"מ הגאון מוהר"ר אליהו ילוז זצ"ל (ס' הלכות אישות דיני גיטין סי' א) הוכיח מדברי הרב גט פשוט דגם בשם אבי האשה כותבים כמנהג הבעל, דשדייה רחמנא אבעל לנהוג כמנהגו. אולם עי"ש שהביא שהישכיל עבדי (ח"ז אבה"ע סי' כה) רוח אחרת עמו ולדידיה בשם אבי המגורשת יש ללכת אחר מנהג עדתו ולא אחר מנהג עדת המגרש. אך בסוף סיכם:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"אמנם כבי"ד שלנו כבר פשט המנהג לכתוב שם אבי האשה כמנהג הבעל, ולא ידעתי על מה אדני המנהג הוטבעו."

וכ"כ גם בתשובה שלאחר מכן (שם סי' לט) שאחר שהאריך שוב בבירור הדברים העלה להלכה כי:

"סוף דבר לכתחילה לענ"ד אין לכתוב בכתוב אשכנזי למגרש ספרדי, וכן אין לכתוב אלבערט בעי"ן. אלא דביעבד ואי אפשר לכתוב גט אחר יש להכשיר ויש לנו סמוכות לזו... אי לזאת הננו מבקשים מכת"ר שישתדל בכל האפשרות אולי יוכל להשיג מהבעל גט אחר...."

וכן עולה גם מדברי מר"ן אביר הרועים מופה"ד הראשל"צ הגר"ע יוסף זצ"ל (יביע אומר ח"ד סי' יג אות ד) שדן בבעל ספרדי ששמו ג'ורג' ושזה משפט כתיבתו על פי עדת הספרדים אך בית הדין טעו וכתבו את שמו כמנהג האשכנזים "דזשארדוז", שכתב שיש להכשיר את הגט בדיעבד במקום שהספרדים והאשכנזים מעורבים יחד, ויודעת כל עדה מנהג כתיבת העדה השניה.

וברור הוא מדברי מר"ן מופה"ד הראשל"צ זצ"ל (שם) שכל זה אינו אלא בדיעבד, אך לכתחילה יש לכתוב את השם כפי עדתו של הבעל המגרש אף אם בית הדין מסדרי הגט ומוסריו אינם מבני עדתו, והביא כן מהרב גט פשוט דלעיל ומהרב רוב דגן (דקפ"ב ע"א) והרב שמן המשחה (ד"ק ע"ג). וכן כתב מר"ן הראשל"צ בתשובה נוספת (יביע אומר ח"י חאבה"ע סי' לד אות ה), ונראה שמעשה זה הוא אותו מעשה בו עסק הציץ אליעזר (וכידוע מר"ן הראשל"צ היה חב"ד של רבנו הציץ אליעזר), בגט שנכתב בירושלים ונשלח לבית הדין בלונדון (שהיו דיינים אשכנזים), והצדדים היו שניהם ספרדים, ובית הדין בירושלים כתבו לבית הדין בלונדון שיכתבו בגט שם הבעל ג'ורג', ואילו חברי בית הדין בלונדון לא שעו לבקשת בית הדין בירושלים, ושאלו במכתב להגאון ר' יחזקאל אברמסקי [ז"ל], שהיה פעם גאב"ד לונדון, קודם עלותו לארץ, איך לכתוב שם הבעל, והורה להם לכתוב "דזשארדוז", וכך עשו, וכשהגיע הגט לבית דינו של הגרא"י ולדנברג ועמיתיו הגר"ע יוסף והגר"י קאפח זצ"ל נדהמו לראות איך שכתבו שם הבעל, וסירבו למסור את הגט ליד האשה, עד שיכתבו גט אחר. "ובית הדין בלונדון פנה בתרעומת אל הגר"י אברמסקי, ושלח הגר"י אברמסקי לכב' האב"ד שלנו הגרא"י ולדנברג, והתרעם על שסירבו למסור את הגט שנעשה בהוראתו, אך הגרא"י ולדנברג והשיב לו כי שני הדיינים שעמו הם ספרדים, והם מסרבים למסור הגט שנכתב שלא כמנהגם, ובפרט שהבעל והאשה ספרדים, ואז נכנע הגר"י אברמסקי, וציוה לבית הדין בלונדון שיצייתו לנו לכתוב כמנהג הספרדים, וכך עשו וכתבו ג'ורג' כמנהגינו, ואז מסרנו הגט לאשה כדמו"י."

והנה עינינו רואות שאותו מעשה שהיה אצל מרן אביר הרועים מופה"ד הגר"ע יוסף זצ"ל בא עתה לפנינו, ועל כן גם אנו בדרכו נלך ונבקש מכת"ר שיואילו וימסרו גט זה כפי שכתבנוהו כמנהג עדתו של הבעל המגרש.

ניתן ביום ה' בטבת התשע"ז (03/01/2017).

הרב יהודה יאיר בן מנחם – דיין